

Byla C-657/23**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data**

2023 m. lapkričio 7 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Nejvyšší správní soud (Čekijos Respublika)

Nutarties dėl prejudicinio sprendimo priėmimo data:

2023 m. spalio 4 d.

Pareiškėjas:

M.K.

Atsakovas:

Ministerstvo zemědělství

NUTARTIS

Nejvyšší správní soud (Aukščiausiasis administracinis teismas) byloje pagal pareiškėjo *M. K.* skundą, <...> prieš atsakovą: *Ministerstvo zemědělství* (Žemės ūkio ministerija), <...>, nagrinėdama pareiškėjo kasacinį skundą dėl 2021 m. birželio 24 d. *Městský soud v Praze* (Prahos miesto teismas) sprendimo byloje Nr. 14 A 75/2020-55,

nutaria:

<...> Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikti šį prejudicinį klausimą:

Ar 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pasibaigus šioje nuostatoje numatytam 18 mėnesių terminui valstybė narė praranda teisę reikalauti iš paramos gavėjo grąžinti nepagrįstai išmokėtas lėšas?

<...>

Motyvai:

I. Bylos nagrinėjimo dalykas

- 1 Pareiškėjas yra Čekijos Respublikos fizinis asmuo. 2012 m. birželio 28 d. jis pateikė paraišką paramai gauti pagal *Program rozvoje venkova ČR, opatření III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje* (Čekijos Respublikos kaimo vietovių plėtros programos priemonė III.1.2 Parama įmonių steigimui ir plėtrai (toliau – Programa) projektui „Stavební úprava objektu na podnikání“ („Pastato pritaikymas verslo reikmėms“). 2013 m. kovo 13 d. pareiškėjas pasirašė paramos sutartį, kurioje įsipareigojo laikytis programos taisyklių. Remiantis paraiška dėl paramos išmokos, 2015 m. liepos 7 d. pareiškėjui buvo išmokėta 5 239 422 Čekijos kronų (CZK) parama.
- 2 2016 m. balandžio 29 d. atlikus neplanuotą projekto patikrinimą nustatyta, kad renovuotame pastate jokia veikla nevykdoma. Patikros metu nebuvo nė vieno darbuotojo, medžiagų sandėliavimo patalpa buvo tuščia, įranga nebuvo prijungta prie elektros energijos šaltinio, o dalis įrangos buvo kitam savininkui priklausančiame pastate ir už pastato esančioje teritorijoje. Valdymo institucija taip pat nustatė, kad kompresoriaus serijos numeris nesutampa su serijos numeriu, nustatytu 2015 m. balandžio 20 d. patikrinimo metu. Iš vėdinimo ir filtravimo įrenginio gamintojo pateiktos informacijos paaiškėjo, kad ant filtravimo įrenginio buvo pritvirtinta neoriginali etiketė su kitam klientui parduoto įrenginio serijos numeriu. Konstatuota, kad prieštaravimai audito protokolui yra nepagrįsti. Atsižvelgdamas į tai, *Státní zemědělský intervenční fond* (Valstybinis žemės ūkio intervencinis fondas (toliau – Fondas) 2016 m. gegužės 24 d. pranešime paramos gavėjui apie baudą nurodė, kad pareiškėjas pažeidė programos taisykles, todėl parama mažinama 100 %. 2016 m. rugsėjo 12 d. atsakovo audito komitetas patvirtino Fondo poziciją. Pareiškėjo atstovas buvo <...> pagrįstai pripažintas kaltu dėl itin sunkaus nusikaltimo – sukčiavimo gaunant paramą.
- 3 2018 m. kovo 27 d. buvo iškelta administracinė byla dėl įpareigojimo grąžinti paramą pagal *zákon č. 256/2000 Sb, o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů* (Valstybinio žemės ūkio intervencinio fondo ir kai kurių kitų įstatymų pakeitimo įstatymas) (toliau – Fondo įstatymas) taikytiną 11a straipsnio redakciją, atsižvelgiant į 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (toliau – Reglamentas Nr. 1306/2013). 2018 m. birželio 11 d. Fondas įpareigojo pareiškėją grąžinti 5 239 422 CZK dydžio lėšas, kurios buvo išmokėtos pagal šią programą kaip parama. 2020 m. gegužės 7 d. atsakovė atmetė pareiškėjo skundą dėl Fondo sprendimo.
- 4 Priimdamas sprendimą dėl skundžiamo pareiškėjo sprendimo, *Městský soud v Praze* nagrinėjo klausimą dėl valstybės teisės reikalauti iš pareiškėjo grąžinti paramą praradimo (prekliuzijos), nes valstybė reikalavimą grąžinti paramą pateikė jau pasibaigus 18 mėnesių laikotarpiui, numatytam Reglamento Nr. 1306/2013

54 straipsnio 1 dalyje. *Městský soud v Praze* padarė išvadą, kad nors valstybė iš tiesų pateikė pareiškėjui reikalavimą grąžinti paramą pasibaigus Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje nustatytam terminui, negalima teigti, kad dėl šio termino nesilaikymo valstybė parado teisę įpareigoti paramos gavėją grąžinti paramą. *Městský soud v Praze* teismo nuomone, Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas yra ne naikinamasis, o rekomenduojamojo pobūdžio. Laikydamasis šios nuomonės, *Městský soud v Praze* nukrypo nuo teisinės nuomonės, išreikštos 2018 m. rugpjūčio 9 d. *Nejvyšší správní soud* devintosios kolegijos sprendime byloje Nr. 9 Afs 280/2017-57, pagal kurią šis terminas yra naikinamasis.

- 5 Peržiūredama *Městský soud v Praze* sprendimą, *Nejvyšší správní soud* penktoji kolegija nusprendė perduoti bylą nagrinėti išplėstinei teisėjų kolegijai. Penktoji kolegija pritarė *Městský soud v Praze* argumentams. Ji pažymėjo, kad nors devintoji kolegija sprendime byloje Nr. 9 Afs 280/2017-57 konstatavo, kad Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas yra naikinamasis, ji nepateikė jokių motyvų, kaip priėjo prie šios išvados. Penktoji kolegija nusprendė, kad istorinis, lingvistinis, tikslinis ir sisteminis Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalies aiškinimas neleidžia daryti jokios kitos išvados, kaip tik tai, kad 18 mėnesių terminas pareikalauti iš paramos gavėjo susigrąžinti nepagrįstai išmokėtas lėšas yra rekomenduojamo pobūdžio terminas, t. y. kad valstybė narė turi teisę reikalauti susigrąžinti nepagrįstai išmokėtas lėšas net ir pasibaigus šiam terminui.
- 6 <...> [Iš sprendimo byloje Nr. 9 Afs 280/2017-57 50 punkto matyti, kad devintoji kolegija Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnį laiko nuostata, pagal kurią valstybės narės praranda teisę reikalauti, kad paramos gavėjas grąžintų nepagrįstai suteiktą paramą]. Vis dėlto penktoji kolegija laikosi nuomonės, kad valstybė narė turi teisę reikalauti susigrąžinti nepagrįstai išmokėtas sumas ir pasibaigus šiam terminui.
- 7 <...> [Priežastys, dėl kurių byla perduodama nagrinėti *Nejvyšší správní soud* išplėstinei kolegijai].

II. Nurodytos Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės nuostatos

- 8 Čekijos teisinėje sistemoje nepagrįstai gautos paramos grąžinimo procedūros laiko apribojimas nustatytas Fondo įstatymo 11a straipsnyje. Iki 2014 m. gruodžio 31 d. Fondo įstatymo 11a straipsnio 3 dalis buvo suformuluota taip: „Fondas sprendimu įpareigoja grąžinti paramą ir sumokėti baudas, užtikrina mokėjimų vykdymą ir imasi kitų veiksmų, susijusių su šių įsipareigojimų vykdymu. Fondas ne vėliau kaip per kalendorinius metus nuo pirminio pažeidimo nustatymo inicijuoja lėšų grąžinimo procedūrą vadovaudamasis tiesiogiai taikomais Europos bendrijos teisės aktais²²⁾“. 22 išnašoje nurodytas Reglamentas Nr. 1290/2005. Laikotarpiu nuo 2015 m. sausio 1 d. iki 2017 m. spalio 31 d. Fondo įstatyme nebuvo reglamentuoti jokie terminai (paramai, kuri nebuvo teikiama tik iš nacionalinių šaltinių). Pagal Fondo įstatymo 11a straipsnio 1 dalį buvo taikoma tik nuostata,

kad „nepagrįstai išmokėjus paramą, visiškai ar iš dalies finansuojamą Europos Sąjungos biudžeto lėšomis, Fondas vadovaujasi tiesiogiai taikomu Europos Sąjungos teisės aktu²²⁾ ir šiuo įstatymu“. 22 išnašoje išvardyti keli Europos Sąjungos teisės aktai, įskaitant Reglamentą Nr. 1306/2013 (be nuorodos į konkrečią nuostatą). Pakeitimo įstatymu Nr. 295/2017 nuo 2017 m. lapkričio 1 d. Fondo įstatymo 11a straipsnio 1 dalis buvo papildyta šiuo sakiniu: „Fondas susigrąžinimo procedūrą pradeda ne vėliau kaip per 10 metų nuo paramos išmokėjimo dienos“. Taigi paramos išmokėjimo metu (2015 m. liepos 7 d.) Čekijos teisėje nebuvo aiškiai numatyta jokio termino, susijusio su pareiga pateikti reikalavimą paramos gavėjui gražinti nepagrįstai išmokėtas lėšas.

- 9 Pagal 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (toliau – Reglamentas Nr. 2988/95) 3 straipsnį:

„1. Patraukimo atsakomybėn senaties terminas – ketveri metai nuo tada, kai buvo padarytas 1 straipsnio 1 dalyje nurodytas pažeidimas. Atskirų sektorių taisyklėse gali būti nustatytas trumpesnis senaties terminas, tačiau ne trumpesnis kaip treji metai.

Jeigu pažeidimai daromi nuolat ir pakartotinai, senaties terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai pažeidimas buvo baigtas. Vykdamas daugiametes programas, senaties terminas nesibaigia tol, kol visiškai nebaigiama programa.

Senaties eiga nutrūksta, jeigu kompetentinga institucija imasi bet kokio su pažeidimo tyrimu ar teisiniu nagrinėjimu susijusio veiksmo, apie kurį pranešama atitinkamam asmeniui. Senaties eiga atsinaujina po kiekvieno ją nutraukusio veiksmo.

Tačiau senaties terminas įsigalioja ne vėliau kaip tą dieną, kai pasibaigia laikotarpis lygus dvigubam senaties terminui, per kurį kompetentinga institucija nepaskyrė nuobaudos, išskyrus tuos atvejus, kai administracinė procedūra laikinai sustabdoma pagal 6 straipsnio 1 dalį.

2. Administracinę nuobaudą skiriantis sprendimas įvykdomas per trejus metus nuo tos dienos, kai sprendimas tampa galutinis. Šis laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos.

Nutrūkimo ir laikino sustabdymo atvejus reglamentuoja atitinkamų nacionalinės teisės aktų nuostatos.

3. Valstybės narės išlaiko teisę taikyti ilgesnį laikotarpį nei atitinkamai numatyta šio straipsnio 1 ir 2 dalyse“.

- 10 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) jurisprudenciją Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatytas senaties terminas taikomas ne tik administracinių nuobaudų skyrimui,

bet ir kitoms administracinėms priemonėms (2015 m. rugsėjo 3 d. sprendimo *FranceAgriMer*, C-383/14, ECLI:EU:C:2015:541, 20–32 punktai).

- 11 Pagal Reglamento 1306/2013 54 straipsnio 1 dalį: „Visų dėl pažeidimo arba aplaidumo nepagrįstai išmokėtų sumų atveju valstybės narės reikalavimą paramos gavėjui jas sugrąžinti pateikia per 18 mėnesių nuo to laiko, kai mokėjimo agentūra arba už susigrąžinimą atsakinga įstaiga patvirtina ir, atitinkamais atvejais, gauna tikrinimo ataskaitą ar panašų dokumentą, kuriame nurodyta, kad padarytas pažeidimas. Atitinkamos sumos įregistruojamos mokėjimo agentūros skolininkų knygoje reikalavimo grąžinti sumas pateikimo metu“.

III. Pateikto prejudicinio klausimo analizė

- 12 Išplėstinė teisėjų kolegija turi išspręsti teisinį klausimą, ar Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje numatyto termino pasibaigimas panaikina valstybės teisę reikalauti iš paramos gavėjo grąžinti neteisėtai išmokėtas lėšas.
- 13 <...>
- 14 Byla buvo perduota išplėstinei teisėjų kolegijai siekiant išaiškinti Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalį, ir ji nusprendė, kad yra kompetentinga priimti sprendimą šioje byloje. Be to, atsižvelgdama į teisinio klausimo pobūdį, išplėstinė teisėjų kolegija priėjo prie išvados, kad tenkinamos sąlygos, įpareigojančios ją kreiptis į Teisingumo Teismą pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnio b punktą.
- 15 Pirmas dalykas, leidžiantis daryti tokią išvadą, yra tas, kad dvi skirtingos *Nejvyšší správní soud* (Aukščiausiasis administracinis teismas) kolegijos užėmė skirtingas pozicijas tuo pačiu Europos Sąjungos teisės klausimu, tačiau nėra nustatyta, kad kuri nors iš šių pozicijų yra akivaizdžiai klaidinga arba kad ji vėliau bus panaikinta. Išplėstinei teisėjų kolegijai taip pat nėra žinoma, kad klausimas dėl Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalies aiškinimo, kiek tai susiję su *Nejvyšší správní soud* (Aukščiausiasis administracinis teismas) nagrinėjama byla, buvo išspręstas Teisingumo Teismo jurisprudencijoje.
- 16 Vis dėlto pagrindinė priežastis, dėl kurios pateikiamas prejudicinis klausimas, yra nagrinėjamo teisinio klausimo pobūdis. Kaip nurodė Teisingumo Teismo didžioji kolegija 2021 m. spalio 6 d. sprendimo *Conorzio Italian Management*, C-561/19, ECLI:EU:C:2021:799, 48 punkte: „vien to, kad Sąjungos teisės nuostatą galima aiškinti kaip nors kitaip (ir ne vienu būdu), nepakanka manyti, kad yra pagrįstų abejonių dėl teisingo šios nuostatos aiškinimo, jeigu nėra vienas iš šių aiškinimo būdų, atsižvelgiant visų pirma į tos nuostatos kontekstą, tikslą ir norminę sistemą, kurioje ji įtvirtinta, neatrodo pakankamai įtikinamas atitinkamam nacionaliniam teismui“. Didžioji kolegija 49 punkte dar nurodė, kad: „Vis dėlto, jeigu nacionaliniam galutinės instancijos teismui buvo nurodyta nevienoda tos pačios valstybės narės teismų arba įvairių valstybių narių teismų jurisprudencija dėl pagrindinėje byloje taikytinos Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo, jis turi būti ypač atidus vertindamas, ar nėra pagrįstų abejonių dėl nagrinėjamos Sąjungos

teisės nuostatos teisingo aiškinimo, ir atsižvelgti, be kita ko, į prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros tikslą užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą“.

- 17 Priešingai nei bylą perdavusi penktoji kolegija, kuri nagrinėjamą teisinį klausimą laiko *acte clair* ir aiškina jį kitaip nei devintoji kolegija, išplėstinė teisėjų kolegija nėra įsitikinusi, kad kuris nors iš jos svarstomų aiškinimo būdų gali būti laikomas aiškiu, patikimu ir be jokių pagrįstų abejonių akivaizdžiai įtikinamesniu už kitus.
- 18 Tačiau penktosios kolegijos palaikomas aiškinimas yra pateisinamas, ir remiantis juo galima daryti išvadą, kad Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje numatyto termino pasibaigimas nepanaikina valstybės narės teisės reikalauti iš paramos gavėjo grąžinti nepagrįstai išmokėtas lėšas. Toliau išdėstyti argumentai patvirtina šią išvadą.
- 19 Reglamente Nr. 1306/2013 aiškiai nenumatyta, kad pasibaigus 54 straipsnio 1 dalyje nustatytam terminui valstybė narė netenka teisės iš paramos gavėjo reikalauti grąžinti nepagrįstai išmokėtas lėšas. Taip Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje nustatytas senaties terminas skiriasi nuo Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje nustatyto senaties termino, kuriame aiškiai nurodytas senaties terminas, susijęs su pažeidimų procedūromis. Reglamento Nr. 1306/2013 39 konstatuojamojoje dalyje šiuo atžvilgiu aiškiai nurodyta, kad Reglamentas Nr. 2988/95 taikomas pažeidimų nustatymui ir atsakomybei už juos. Todėl pritarus šiai logikai, Reglamentas Nr. 2988/95 taip pat turėtų būti taikomas pažeidimų nustatymui ir kovai su jais pagal Reglamentą Nr. 1306/2013. Jame išsamiai reglamentuojami senaties terminai, taikomi byloms dėl pažeidimų, įskaitant tokio termino eigos nutraukimo sąlygas, vėliausią termino pabaigos momentą ir galimybę valstybėms narėms nukrypti nuo reglamente nustatytos senaties termino trukmės. Šiuo atžvilgiu galima teigti, kad jei Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje numatytas senaties terminas būtų laikytinas specialia norma, toks nuostatų santykis būtų aiškiai nurodytas Reglamente Nr. 1306/2013 ir būtų aiškiai nurodyta, kad Reglamente Nr. 2988/95 esantis išsamus senaties terminų reglamentavimas netaikomas arba taikomas tik tam tikra apimtimi.
- 20 Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje nustatytas valstybių narių prievolių įvykdymo terminas reglamentuoja valstybės narės ir Europos Sąjungos, o ne valstybės narės ir asmens santykius. Pagal Reglamento (ES) Nr. 1306/2013 55 ir 56 straipsnius dėl pažeidimo arba aplaidumo nepagrįstai išmokėtos sumos, įskaitant palūkanas, sudaro Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) arba atitinkamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) programos pajamas. Nepanaudotos lėšos grąžinamos į Europos Sąjungos biudžetą. Kadangi susigrąžintos sumos sudaro EŽŪGF ir EŽŪFKP pajamas, siekiant tinkamai planuoti šių fondų biudžetą kitiems metams ir užtikrinti, kad būtų laikomasi kiekvienam fondui nustatytų metinių viršutinių ribų, nepagrįstai išmokėtos sumos turi būti susigrąžinamos per protingą terminą nuo tos dienos, kai nustatomi pažeidimai ar aplaidumas, dėl kurių iš paramos gavėjo reikalaujama grąžinti lėšas.

- 21 Susigražintų nepagrįstų mokėjimų įtraukimą į Europos Sąjungos finansinį planavimą taip pat galima išvelgti Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 2 dalyje, kurioje numatyta, jei suma nesusigražinama per ketverius metus nuo sugražinimo reikalavimo datos arba per aštuonerius metus tais atvejais, kai susigražinimo byla perduota nacionaliniam teismui, 50 % finansinių nesusigražinimo pasekmių tenka atitinkamai valstybei narei ir 50 % – Sąjungos biudžetui. Tačiau jei valstybės narės per Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą nepareikalavo susigražinti nepagrįstai išmokėtų lėšų, Europos Komisija gali priimti priemonę, pagal kurią Europos Sąjungai nebūtų taikomos finansinės pasekmės, susijusios su nepagrįstai išmokėtų lėšų nesusigražinimu.
- 22 Reglamente Nr. 1306/2013 nustatyta teisiniu reguliavimu dėl nepagrįstų išmokų susigražinimo siekiama užtikrinti, kad valstybės narės pradėtų susigražinti nepagrįstas išmokas per protingus terminus, nes Europos Komisija jas gali įskaityti kaip EŽŪGF arba atitinkamų EŽŪFKP programų pajamas. Kita vertus, jei vėliau paaiškėja, kad toks apskaičiavimas yra neteisingas dėl to, kad per protingus terminus nebuvo susigražinti nepagrįstai išmokėti pinigai, tokio įvykio finansines pasekmes valstybė narė ir Europos Sąjunga dalijasi lygiomis dalimis. Tačiau taip yra tik tuo atveju, jei valstybė narė įvykdė savo pareigą nedelsiant pareikalauti, kad paramos gavėjas gražintų nepagrįstai išmokėtas lėšas.
- 23 Tačiau iš to, kas išdėstyta pirmiau, dar negalima daryti vienareikšmiškos išvados, kad pasibaigus šiam terminui valstybė narė neturi teisės toliau reikalauti, kad paramos gavėjas gražintų neteisėtai išmokėtas lėšas. Šiai nuomonei pagrįsti taip pat galima remtis Reglamento 1306/2013 37 konstatuojamosios dalies formuluote, t. y. kad „tam tikrais valstybės narės aplaidumo atvejais taip pat turėtų būti pagrįsta pareikalauti, kad atitinkama valstybė narės sumokėtų visą sumą“. Todėl finansiniai padariniai dėl nepagrįstų išmokų nesusigražinimo per protingą terminą tenka tik valstybei narei dėl jos aplaidumo, dėl kurio nepagrįstos išmokos nebuvo susigražintos per protingą terminą, o ne dėl teisės reikalauti, kad paramos gavėjas gražintų nepagrįstas išmokas, praradimo. Papildomai galima paminėti, kad nors Reglamento 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje vartojama frazė „valstybės narės reikalavimą paramos gavėjui jas sugražinti pateikia“, kalbant apie valstybių narių pareigą reikalauti, kad paramos gavėjas gražintų nepagrįstai išmokėtas sumas, 37 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „valstybės narės reikalavimą paramos gavėjui sugražinti paramos sumas turėtų pateikti per 18 mėnesių <...>“. Preambulėje vartojama ne liepiamoji, o tariamoji nuosaka, kuria dažnai išreiškiamas mandagus prašymas arba rekomenduojami veiksmai, kurie gali būti įgyvendinami tam tikrose situacijose, bet neprivalomai. Lingvistinis šios teisės nuostatos aiškinimas taip pat leidžia apginti nuomonę, kad Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje išreikšta rekomendacija imtis veiksmų ir pageidautina, kad būtų imtasi veiksmų aprašytu būdu, tačiau neatmetama galimybė, kad tai gali būti daroma ir kitais būdais.

- 24 Teisingumo Teismo ir Teismo jurisprudencijoje taip pat galima rasti nuomonių, kurios gali būti suprantamos kaip netiesiogiai keliančios abejonių dėl pirmiau pateikto aiškinimo būdo.
- 25 2019 m. gegužės 8 d. sprendime *Mittelulundusühing Järvelaev*, C-580/17, ECLI:EU:C:2019:391, Teisingumo Teismas išaiškino valstybės narės pareigas, kai paaiškėja, kad naudojant paramą buvo padaryta pažeidimų. 94–97 punktuose jis nurodė <...>:

„94 Taigi septintuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galiausiai siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama pradėti susigrąžinimo procedūrą nepaėjus penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą. Šis teismas taip pat klausia, ar ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama tęsti susigrąžinimo procedūrą, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas nutraukia pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta.

95 Pirma, kalbant apie valstybės narės galimybę pradėti nepagrįstai išmokėtos paramos susigrąžinimo procedūrą nepaėjus penkeriems metams nuo paskutinės paramos dalies išmokėjimo, primintina, kad pagal Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalį ir 56 straipsnio pirmą pastraipą valstybė narė, konstatavusi pažeidimą, privalo susigrąžinti nepagrįstai išmokėtą paramą. Konkrečiai kalbant, valstybė narė reikalavimą paramos gavėjui sugrąžinti šią paramą pateikia per 18 mėnesių nuo to laiko, kai mokėjimo agentūra arba už susigrąžinimą atsakinga įstaiga patvirtina ir atitinkamais atvejais gauna tikrinimo ataskaitą ar panašų dokumentą, kuriame nurodyta, kad padarytas pažeidimas.

96 Tai reiškia, kad valstybės narės gali ir, siekdamos užtikrinti patikimą Europos Sąjungos išteklių finansinį valdymą, privalo šias sumas susigrąžinti kuo greičiau. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad tai, jog sumas prašoma grąžinti dar nepaėjus penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą, neturi įtakos susigrąžinimui.

97 Antra, dėl klausimo, ar pagal Europos Sąjungos teisę draudžiama tęsti susigrąžinimo procedūrą, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas pašalina pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta, pažymėtina, kad, kaip nurodo Komisija, jei paramos gavėjui būtų suteikta galimybė per teismo procesą dėl susigrąžinimo pašalinti padarytą pažeidimą, ši galimybė galėtų paskatinti kitus paramos gavėjus daryti pažeidimus, nes jie būtų įsitikinę, kad galės šiuos pažeidimus pašalinti vėliau, kai kompetentingos nacionalinės institucijos juos išaiškins. Taigi tai, kad vykstant teismo procesui dėl susigrąžinimo paramos gavėjas stengiasi nutraukti pažeidimą ar net jį nutraukia, negali turėti įtakos susigrąžinimui.

98 Į septintąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama pradėti

nepagrįstai išmokėtos paramos susigrąžinimo procedūros nepraėjus penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą. Pagal šią nuostatą taip pat nedraudžiama tęsti susigrąžinimo procedūros, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas nutraukia pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta“.

- 26 Teisingumo Teismas 95 punkte pateiktas išvadas galima aiškinti taip, kad jomis nedraudžiamas alternatyvus aiškinimas, pagal kurį Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas 18 mėnesių terminas, per kurį valstybė narė prašo gavėjo grąžinti sumas, viena vertus, yra rekomenduojamojo pobūdžio terminas valstybės narės ir Europos Sąjungos santykiuose, kita vertus, kartu ir naikinamasis terminas valstybės narės ir paramos gavėjo santykiuose. Šis alternatyvus aiškinimo būdas yra palankesnis asmeniui nei penktosios kolegijos priimtas aiškinimas, nes, priešingai nei tuo atveju, jei valstybės narės ir asmens santykiams būtų taikoma terminų sistema pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnį, taikant 18 mėnesių terminą pagal Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalį, galima sutrumpinti laikotarpį, per kurį valstybė narė gali reikalauti, kad gavėjas grąžintų išmoką.
- 27 Tokią pačią nuomonę apie nurodyto termino pobūdį galima susidaryti ir iš 2023 m. kovo 8 d. Bendrojo Teismo sprendimo T-235/21, *Bulgarija / Komisija*, ECLI:EU:T:2023:105, konkrečiai iš jo 81 punkto, kuriame teigiama: „Pareiga reikalauti sugrąžinti skolas, susijusias su minėtoje galutinėje ataskaitoje nustatytais pažeidimais, kyla ne iš Reglamento Nr. 883/2013, o iš Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalies, kurioje numatyta, kad jeigu apie tokį pažeidimą buvo pranešta atitinkamai valstybei narei, ši valstybė turi per 18 mėnesių pareikalauti, kad gavėjai tas skolas grąžintų“. To sprendimo 46 punkte Teisingumo Teismas taip pat pritarė Komisijos nuomonei dėl 18 mėnesių termino pobūdžio: „Komisija, be kita ko, pabrėžė, kad Bulgarijos Respublika turėjo pareikalauti, jog gavėjai sugrąžintų nepagrįstai išmokėtas lėšas per 18 mėnesių nuo pranešimo apie galutines OLAF ataskaitas abiejuose OLAF tyrimuose. Be to, nuoroda į Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnį nepaliko jokių abejonių dėl galimybės atlikti finansines pataisas, jei minėto termino nebūtų laikomasi“.
- 28 Atsižvelgdama į tai, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad ja nedraudžiama valstybėms narėms tęsti nepagrįstai išmokėtų lėšų išieškojimo iš paramos gavėjų, jeigu jos pareikalavo, kad paramos gavėjas grąžintų nepagrįstai išmokėtas lėšas praėjus daugiau kaip 18 mėnesių nuo patvirtinimo ir, kai taikytina, po to, kai mokėjimo agentūra arba už tokių išmokų susigrąžinimą atsakinga įstaiga gavo audito ataskaitą arba panašų dokumentą, kuriame konstatuojamas pažeidimas.
- 29 Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija taip pat sutinka su nuomone, kad minėtą teisės nuostatą galima aiškinti kitaip, t. y. kad 18 mėnesių terminas, per kurį valstybė narė prašo gavėjo grąžinti sumas, yra tiek rekomenduojamojo pobūdžio terminas valstybės narės ir Europos Sąjungos santykiuose, tiek naikinamasis terminas valstybės narės ir išmokos gavėjo santykiuose, kuris yra būdingas Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje numatyti terminų tvarkai. Toks aiškinimas, kuris tam

tikrais aspektais yra palankesnis paramos gavėjui, kaip subjektui, atskirtam nuo teisę nustatančios ir taikančios valstybės institucijos, išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, gali būti atmestas tik tuo atveju, jei jis yra akivaizdžiai mažiau įtikinamas nei kiti aiškinimo būdai. Priešingu atveju būtų neproporcingai pažeista asmens teisė į teisinį saugumą ir jam taikytinų teisės normų nuspėjamumą. Tačiau sprendimas, ar galima atmesti šį asmeniui palankesnę aiškinimo variantą, tokioje situacijoje jau peržengtų Europos Sąjungos teisės aiškinimo ribas pagal *acte clair* sąvoką Teisingumo Teismo jurisprudencijos prasme.

- 30 Bylą perdavusi penktoji kolegija nustatė, kad devintoji kolegija neteisingai įvertino Europos Sąjungos teisės klausimą. Penktoji kolegija mano, kad tai yra *acte clair*, tačiau daro kitokią išvadą dėl šio klausimo aiškinimo nei devintoji kolegija. Priešingai nei bylą perdavusi penktoji kolegija, išplėstinė teisėjų kolegija mano, kad nagrinėjamas teisinis klausimas negali būti laikomas *acte clair*, todėl kreipiasi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. <...>

<...>